

EUSKAL ERAKUNDEEK AUTOGOBERNUAREN OINARRI HISTORIKOA DAN BIZKAIKO FORU BARRIAREN V. MENDEURRENA OSPATU DABE GERNIKAN

2026/05/18

- **Gernikako Batzar Etxeak ekitaldi instituzionala jaso dau, orain dala 500 urte onartutako eta egungo euskal autogobernuaren erreferentzia juridikoa dan testu juridiko horren askatasun, paktismo eta nortasun balioak aldarrikatzeko. 1526ko Foru Barriaren jatorrizko liburua izan da Batzar Aretoaren buru.**
- **Ekitaldian Euskadiko agintari nagusiak izan dira, Imanol Pradales Gil Lehendakaria buru zala.**

(Gernikan, 2026ko maiatzaren 18an). Euskadiko agintari gorenak Gernikako Batzar Etxean bildu dira gaur, 1526tik euskal nortasuna eta autogobernua definidu dituan Bizkaiko Foru Barriaren onarpenaren V. mendeurrena ospatzeko. Ekitaldia sinbolismo instituzionalez beteta egon da, eta printzipio aurreratuak, bardintasuna, askatasunen babesa eta desbardinaren arteko itun instituzionala, besteak beste, finkau ebazan lege-gorputzari balioa emoteko balio izan dau. Batzar Aretoaren erdian ikusgai egon dan Bizkaiko Foru Barriaren jatorrizko liburua (1526ko edizinoa) izan da ekitaldiaren protagonista.

Elixabete Etxanobe Landajuela Bizkaiko Ahaldu Nagusia eta Ana Otadui Biteri Bizkaiko Batzar Nagusietako lehendakaria ibili dira anfitrioi lanetan, eta bertan izan dira Imanol Pradales Gil Lehendakaria, Bakartxo Tejería Otermin Eusko Legebiltzarreko Lehendakaria, Eusko Jaurlaritzako, Batzar Nagusietako eta hiru lurralde historikoetako Aldundietako ordezkari politikoak eta Eusko Legebiltzarreko kideak.

Ekitaldiak gaur egungo zein iraganeko euskal espektro politiko eta instituzionalaren ordezkaritza zabala be batu dau. Bertan izan dira, besteak

beste, Patxi López Álvarez eta Iñigo Urkullu Renteria lehendakariak eta José Alberto Pradera Jauregi, Josu Bergara López, José Luis Bilbao Eguren eta Unai Rementeria Maiz Bizkaiko ahaldun nagusi ohiak. Beste lurralde batzuetako ordezkariak be izan dira, horreen artean Irma Basterra Ugarriza Arabako Batzar Nagusietako lehendakaria eta Xabier Ezeizabarrena Saenz Gipuzkoako Batzar Nagusietako lehendakaria.

Bizkaiko Batzar Nagusietako lehendakariak zabaldu dau ekitaldia, bizkaitarren ordezkariak bete ohi daben hemizikloan. Bere esku-hartzean, Ana Otadui Biterik azpimarratu dauenez, oroipen ekitaldiak "gaur egun gure eskubideak babesten dituen arau eta printzipio asko Foru Barritik sortuak dirala autortzea dakar", Foru Urian orain dala 500 urte onartutako "adierazpen goiztarra", "gaur egun Zuzenbide Estatuagaz lotzen diran balioak erakusten ditutana". Balio horreek gaur egun be indarrean dagoz, eta honeek dira, laburbilduta: "Bardintasuna legearen aurrean, askatasun pertsonalaren eta patrimonialaren defentsea, poderearen mugaketea itundutako arauen bidez, berme prozesal aurreratuen existentzia eta emakumeak bardintasunez autortzea, guztiak be garai haretan Europan oso ohikoak ez ziran alderdiak".

Illo horretan, Bizkaiko Ahaldun Nagusiak gogora ekarri dau printzipio horreek indarrean dagozala, eta adierazo dauenez Forua "gure iragana eta gure nortasun historikoaren funtsezko piezea da. Orain dala milurte erdi, bizkaitarrek euren buruak berbearen, kontrastearen eta akordioaren bidez gobernetea erabagi eben modua adierazoten dau". Ganeratu dauenez, oinarri historiko hori "gaur egungo errealidadea da, gaur egun funtzionetako gure modu espezifikoak definitzen dauena; hau da, gure oraingo autogobernuaren berezitasuna ondoen sinbolizetan dauena ". Etxanobek azpimarratu dauenez, Foruak indarra dauka orain. "Persona batek bere zergak Foru Ogasunari, eta ez Madrili, ordaintzen deusozanean, Foruari esker egiten dau. Aldundiak errepideak, gizarte-zerbitzuak edo enpleo-politikak kudeetan ditutanean, foru-sisteman jarduten dau. Ekonomia Ituna eta foru-eskumenak hemen, Gernikan, orain dala bostehun urte jorratu zanaren itzulpen garaikidea dira", esan dau.

Imanol Pradales lehendakariak, bere aldetik, Bizkaiko Foru Barriaren 500. urteurrena ospatzea euskal autogobernuaren berezitasun historikoaren erabateko indarraldia berresteko aukerea dala azpimarratu dau, izan be, bere eretxiz, milurteko erdi geroago Bizkaiko Foru Barriak jasoten ebazan balio berberak indarrean jarraitzen dabe. Imanol Pradalesek "itunerako espiritua, alde bikotasun eraginkorra, berme sistemea eta autogobernu politiko, ekonomiko eta fiskala" azpimarratu ditu Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako foruak kendu ziranetik 125. urte beteten diran dan urtean. "Alde bakarreko indarbaketak preskribidu ezineko eskubide historikoak dagozala be erakutsi eban. Eskubide horreek eratzeko gaitasuna dakarre, eta euskaldunok horreen autortzea eta eguneraketea defendiduten eta aldarrikatzen jarraitzen dogu", berretsi dau Lehendakariak. Hori dala eta, ondorioztatu dauenez, euskal autogobernuaren eguneratzeak –erronka barriak erantzuteko gaitasun politiko barriakaz, horreen artean migrazioa, Euskadiren parte-hartzea eta Europan daukan proiektzioa eta "gure garapen nazional osoa", besteak beste– gure aurrekoak gidatu ebazan maximari jarraitu behar deus: "Ziralako erabagi eben eta erabagiten ebelako ziran".

Erakundeen esku-hartzeen artean, Foru Barriaren jatorrizko testuaren inguruan antzeztutako hainbat emonaldi tartetu dira. Argitalpen horrek hemizikloaren erdiunea hartu dau, eta iraganari buruzko oroitzapenak izan dituan proposamen eszenikoaren funtsezko elementua izan da. Nerea Vesgak Ivan Allue txirulariak interpretatu dauen musikea dantzatu dau, Gabriel Ocinaeren bertsoek oinarri juridikoaren jatorriari eta garapenari beste zertzelada narratibo bat jarri deusiezan bitartean.

Ekitaldiari amaierera emoteko, agintariek ospakizunaren leloa berretsi dabe: "Izan zirelako gara", Foruaren ondare historikoa euskal erakundeek demokraziagaz eta justiziagaz etorkizunean izango daben konpromisoagaz lotuz. Ekitaldia Aitzol Iturriagagoitia bibolinistak eta Eugenio Tobalina gitarraistek interpretatu daben "Caprice Basque, Op. Pablo Sarasateren 24» piezeagaz amaitu da.

Batzar Etxearen barruan egin dan ekitaldiaren ostean jardunaldia Gernikako Arbolan egin dan familia argazkiagaz amaitu da. Aitatutako pertonez gain, Ana Madariaga Ugarte, Aitor Esteban Bravo, Jesús María Eguiguren Imaz, Juan María Atutxa Mendiola eta Izaskun Bilbao Barandica Bizkaiko Batzar Nagusietako eta Eusko Legebiltzarreko lehendakari ohiak be egon dira, Lurraldeko batzarkideez eta alkateez gan.

Gaur Gernikako Batzar Etxean egin dan ekitaldi instituzionala, efemeride horren esanahia herritar guztiei hurreratzeko helburuagaz 2026an zehar zabaltzen dabilen eta sinposio akademikoak, udako ikastaroak, kultur ekitaldiak eta erakusketak barne hartzen dituan jarduera programaren barruan dago.

FORU BARRIAREN HISTORIA

Bizkaiko Batzar Nagusiek 1526an onartu zuten Foru Barria eta, ondoren, Karlos I.a enperadoreak 1527an berretsi zuen. Testu honek Bizkaiko zuzenbidea bera eguneratu zuen, ohituratik datozen erabileretan, zintzotasunetan eta askatasunetan oinarritutako autogobernu-sistema bakarra sendotuz.

1526ko erreformak erabiltzen ez ziren arauak ezabatu zituen eta garaira egokitutako xedapen berriak txertatu zituen, XIX. mendearen amaierara arte indarrean egon zen eredu aurreratua finkatuz. Mugarri historiko honek foru-erakundearen berrikuntza eta berdintasunean, askatasunen babesean, itun instituzionalean eta nortasun kolektiboan sendotzean oinarritutako gizartearen eraikuntza islatzen ditu.

Azken bost mendeetan printzipio horiek arrasto sakona utzi dute Bizkaiko herritarrengan eta kultura politikoan. Kaparetasun unibertsalak, betebeharrak militarren mugak, atxiloteta arbitrarioei aurre egiteko askatasunak eta eskubide ekonomiko eta sozialen erregulazioak oso argi erakusten dute, 500 urte bete arren, edukia izugarri aurreratua izan zela garai hartarako. Gaur egun Foru Barriak autogobernuaren oinarri eta etorkizuneko eguneraketetarako potentziala duen erreferente izaten jarraitzen du.

JATORRIZKO ESKUIZKRIBUA

Hemizikloaren erdian, ondoren erregeak berretsi eian Pedro Ochoa de Galarza eta Martín Ibáñez de Zarra eskribauek 1526an egindako Foru Barriaren jatorrizko eskuizkribua egon da ikusgai. Tituluetan eta legeetan dago antolatuta, eta gaien taulea edo aurkibidea dauka. Argitalpenak Karlos I.aren 1527ko berrespena dauka. XVIII. mendearen hasieratik, gitxienez, Foruaren jatorrizko aletzat hartu izan da.